

Ahi Evran Üniversitesi
Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 10, Sayı 2, Ağustos 2009
Sayfa 141-153

FUTBOL SEYİRCİLERİNİN SPOR ALANLARINDAKİ SALDIRGANLIK DAVRANIŞLARI HAKKINDA BETİMSSEL BİR ÇALIŞMA (KIRŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ) *

Emin KURU¹
Levent VAR²

ÖZET

Araştırmada Kırşehir ilindeki futbol seyircilerinin saldırganlık davranışları hakkındaki görüşleri ile yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim düzeyi, mesleği, gibi değişkenler açısından bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmada betimsel yöntem kullanılmış ve veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmada sınırlandırılmış evren kullanılmış ve 2006–2007 futbol sezonunda 2.lig B kategorisinde mücadele eden Kırşehir Spor ile Tokat Spor arasında oynanan (15.02.2007) müsabakada, 481 Kırşehir Spor seyircisi çalışma örneklemini oluşturmuştur. Seyircilerin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesinde frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (ss) değerleri belirlenerek bulgular kısmı oluşturulmuştur. Ayrıca seyircilerin saldırganlık davranışları ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde One-Way ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) ve t testi analiz sonuçlarından yararlanılmıştır. Araştırma bulguları sonucunda; seyircilerin spor müsabakalarına gitme sebeplerinin çoğunlukla takımını izleyip destek verme ve ilgilerinden kaynaklandığı ve seyircilerin büyük çoğunluğunun sporda saldırganlık ve şiddet olaylarını önlemeye yönelik yürürlükteki bulunan yasaları bilmediği görülmüştür.

ANAHTAR KELİMELELER: Futbol, Saldırganlık, Seyirci

OPINIONS OF FOOTBALL AUDIENCE ON AGGRESSIVE BEHAVIORS: A CASE STUDY (EXAMPLE OF KIRŞEHİR)

ABSTRACT

In this research this is investigated that if there is a relation between the audience opinion's about aggressive behaviors and the variables like age, sex, income level, education level, occupation. The survey method is used and data is obtained by this survey. In this research definite universe set is used and the 481 audience of football clubs which are in Kırşehir Spor and Tokat Spor in the 2006-2007 football seasons create the sample set. While determining the opinions about the aggressive behaviors of football audience at sport areas the frequency (f), percent (%), arithmetic average (\bar{x}) and standard deviation (ss) will be the data of the research. Moreover to determine the relation between aggressive behaviors of football audience and independent variables One-Way and T-test are used.

At a result of the research the reasons of going to football matches are generally to watch the match and to support their team and some of the audience do not know the laws which is to prevent the violence and the audience who do not exhibit aggressive behaviors know these laws.

KEYWORDS: Audience, Aggressive Behavior, Football

* Tez Özeti. Var, Levent. (2008). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

¹ Doç.Dr., Gazi Üniv. Beden Eğitimi ve Spor ABD, Ankara/TÜRKİYE.

² Doktora Öğrencisi, Gazi Üniv. Beden Eğitimi ve Spor ABD, Ankara/TÜRKİYE

GİRİŞ

Spor, ferdin tabii çevresini beşeri çevre haline verirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren belirli kurallar altında araçlı ve araçsız, ferdi veya toplu olarak boş zaman kapsamı içinde veya tam zamanı alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziki geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (Erkal, 1992,:119).

Spor branşları içinde futbol, seyirlik bir spor olması ve kitleleri peşinden sürüklemesi özelliği ile diğer branşlardan farklılık göstermektedir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir. Futbol müsabakaları, özellikle kalabalıkların içinde şahsiyetin kaybolması ve çeşitli dış uyarcıların etkisi çeşitli arzu edilen veya edilmeyen toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır (Karagözoğlu ve Ay 1999,:27-31).

Dünyada meydana gelen hızlı değişmelerin (nüfus artışı, teknolojik gelişme, enformasyon, bölgeselleşme, küreselleşme, v.b. gibi) oluşumlardan dolayı insanlar, maddi yönden tatmin seviyesine ulaşmalarına rağmen, manevi yönden büyük bir tatminsizlik içindedirler. Bu tatminsizlik problemiyle tribünleri dolduran kişiler, seyirci ve taraftar denen kitleyi meydana getirmektedir. Bu doyumsuzluğun beraberinde getirdiği problemleri geçiştirmek için bu kitle çeşitli deşarj yöntemlerini (küfür, kötü tezahürat, saldırgan davranma ve şiddete başvurma gibi) kullanmaktadırlar.

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de futbol takımı taraftarlığı toplumumuzun önemli bir kesimi için büyük değer taşımaktadır. Bazen futbol takımların arasındaki rekabet bu kesim için ülkenin çeşitli politik ve ekonomik sorunlarından daha da ilgi çekici olabilmektedir. Futbol takımı taraftarlığının psikolojik ve sosyal nedenlerle ortaya çıktığı söylenebilir. Her toplumda bireylerin çeşitli gereksinimleri vardır. Bireyler bunların dürtü ve güdülerıyla davranışlara dönüştürürler ve bir ihtiyaçtan doğan doyuma ulaşırlar, işte takım taraftarlığının temelinde de bu yatmaktadır. Taraftarlar zaman zaman kendi özel yaşamlarındaki beklentilerini ve umutlarını takımı veya kulübünün başarıları ile doyurmaktadırlar (Yüksel ve ark.1998,:22-26).

Bugün futbol, futbol olmanın çok ötesinde bir olay olmuştur. Günlük yaşantımızın, sevinçlerimizin, üzüntülerimizin temel yönlendiricilerinden biri olmuştur. Öyle olmasa, tanıştığımız bir kişiye sorduğumuz ilk beş sorudan biri, hangi takımı tuttuğu olur muydu? Futbol sanki farklı yerlerde duran düşüncelerin ve duyguların tam orta noktasında duran, yeri geldiğinde milletleri bile birbirine bağlayan müşterek bir zemin olmuştur (Baldık, 2002).

Futbol, seyirlik bir spor olması ve kitleleri peşinden sürüklemesi özelliği ile diğer branşlardan farklılık göstermektedir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında, seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir. Futbol müsabakaları, özellikle kalabalıkların içinde şahsiyetin kaybolması ve çeşitli dış uyarcıların etkisiyle çeşitli arzu edilen veya edilmeyen toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır (Karagözoğlu ve Ay 1999,:27-31).

Futbol seyircisini sosyolojik açıdan incelediğimizde “Geçici teşkilatsız insan birikimi” şeklinde ifade edilmektedir. Bu birikim ne cemiyettir, ne cemaattir, ne de menfaat birliğidir. Onlar geçici teşkilatsız bir topluluktan ibarettirler. Yani böyle bir topluluk, muayyen bir maksat ve sebeple veya sebepsiz olarak bir araya gelerek bir süre sonra dağılırlar. Cami cemaatleri, sinema, tiyatro ve spor seyircileri bu gibi topluluklar içerisine girmektedir. Bunlar belli bir teşkilatlanmaya sahip olmadıkları gibi, üyeleri arasında karşılıklı bir ilişkide söz konusu değildir. Maddi ve fiziki alanı, belirli lideri, iş bölümü ve statü sistemi olmayan bir gruba “kalabalık” da denilmektedir (Taşgın, 2000).

Seyire dayanan sporların hemen hemen hepsi, bilhassa açık havada yapılarında, toplumdan ve sosyal gruptan ferde doğru yansıyan bir özellik aranır. Bir olay olarak toplumda kolektif şuur kapsamı içine sokulan futbol, ister fiilî olarak katılanlarda, ister seyirci durumunda olanlarda, psikolojik bazı değişikliklere de sebep olmaktadır (Erkan ve ark. 1998,:147-171). Spor müsabakalarında tribün kalabalığı, aynı sesleri çıkaran ve aynı davranışlarda bulunan bir küme durumunda kaynaşır. Günlük yaşamlarında soğukkanlı ve ağırbaşlı olan bireylerin, kalabalık psikolojisinde taşkın davranışlara katıldıktan, kendini kontrol edemedikleri sık sık görülmektedir. Bu topluca bir heyecanın, bir ruhsal deşarjın belirtisidir (Saçaklı, 1994,:22-30). Seyirci türleri, taraftarlar, fanatikler, holiganlar ve televizyon izleyicileri olarak gruplandırılabilir.

Taraftarlık; yani bir şeyden, bir görüşten, düşünceden yada birinden yana olma, ondan yana saf tutma demektir (Saltık, 2002). Kola'ya göre, 'tarafdar' kelimesi, anlam kaymasına uğrayarak hoş görü içerisinde bir takıma gönül verme anlamından sıyrılıp, tuttuğu takımın illâki galip gelmesini isteyen, bu uğurda her türlü zorbalığı meşru gören asabi, egoist; bir kitle manasına gelmektedir(Kola, 1995,:24-29). Arıkan (2000)'in çalışmasında taraftar terimi, bir spor kulübüne bağlı olan, onunla ilgilenen, onu destekleyen bireyler için kullanılır. (Arıkan, 2000).

Diğer bir seyirci türü olarak fanatikler ifade edilebilir. Fanatik, tutmuş olduğu takıma her ne olursa olsun bağlanan ve takımının kazanması için her yolu meşru gören kişidir (Fişek, 1997). Bir başka tanıma göre, sahip olunan ve peşinden koşulan değişik amaçlı görüşlere, fikir veya ideolojilere aşırı şekilde bağlılıktan doğan tavizsiz ve katı bir davranış sergileyen kişiye fanatik denir. Bu durum, siyasette ve sporda görülebilmekte ve sanayi toplumlarında birtakım tepkili davranışlar da kapsamaktadır. Modern sanayi toplumlarının insanı yalnızlaştıran, insanî değerleri ve insanın sosyal niteliğini zayıflatan bir yoldur Fanatikleşen fert ve topluluklar kendilerini topluma kabul ettirmeye yönlenebilmektedir (Erkal ve ark, 1997).

Holiganlar ise toplumda azınlık görüşleri savunan gruplar psikolojik olarak sapan kişiler olarak tanımlanırlar, bu grupların görüşleri sapma olarak görünerek küçümsenir. Sporda seyircilerden olan holigan gruplar da bu çerçevede aktivite gösterenlerdir (Kuru, 2000,:139). Holiganlar için, takımın kazanıp kaybetmesi önemli değildir. Onlar için önemli olan kavga etmek, kırıp dökmektir (Fişek, 1997).

Holigan; "Taraftarlığı şiddet boyutuna vardır, çevreye zarar veren ve azgınca davranışlarda bulunan kimsedir" (Şahin, 2003,:52). Holiganlığın nedenleri araştırıldığında, taraftarlık adı altında bir nevi futbolu kullanarak toplumsal tepkilerin ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla futbolu bir spor olmanın yanı sıra sosyolojik olarak incelemek de bu açıdan önem taşımaktadır.

Futbol müsabakalarının televizyonlardan aktarılması televizyon izleyicileri adını alabilecek bir grup oluşturmuş olup birçok sporsever günümüzde artık televizyonlarının başında müsabakalarını izleme yolunu seçmektedir.

İzleyici statlardaki karmaşa içerisinde göremedikleri pozisyonları, tekrar tekrar izleme şansına sahiptir. Televizyon futbolu, seyircinin dikkatini her türlü teferruatı arındırılmış futbol maçına odaklaştırıp, yönlendirmektedir. Böylelikle medyatik işlem, futbol sporunun algılanışını değiştirmektedir. "Kitlesele medyayla aktarılan bu algılama biçimi bir kez toplumsallaştığın da, futbol oyununun stat da algılanması kaçınılmaz olarak eksikli hâle gelmektedir" (Klose, 2001,:373-384).

Başarıyı hedefleyen takımlarda, başarısızlık anında meydana gelen hayal kırıklığı, kaygı ve stres taraftar ve sporcuların centilmenlik dışı eğilimlerini de arttırmaktadır. Taraftarların sporcuları şiddet davet eden tezahüratları ile sporcular seyirci psikolojisini doğrudan etkileyen davranışları, saldırgan bir kimliğe bürünmelerine neden olmaktadır. Örneğin; yönetim ve medya tarafından mutlaka başarılı olunacağı şeklinde koşullandırılan ancak başarısız olan takımın taraftarları için; her başarısız sonuç inanç kaybı ve düş kırıklığına neden olmakta ve bu durum taraftarın takımına tepkisini kaçınılmaz kılmaktadır. Özellikle taraftar grupları içindeki kişilerin saldırganlık eğilimlerini denetlemeyip, ekip başlarını da taklit ederek saldırgan tutum ve davranışlar sergilemektedirler. Taraftar gruplarına dahil olan kişilerin dahil olmayanlara oranla daha saldırgan oldukları gözlenmektedir (TBMM Komisyon Raporu, 2003).

Kuru (2000,:128),salırganlığı; saldırı davranışı göstermeye yönelik olan ve nispeten süreklilik özelliği taşıyan bir eğilim olarak tanımlamaktadır. Sosyolojik açıdan salırganlığı Yetim; birisinin mal ve mülkünü yok etmeye veya bir insana psikolojik ya da fiziksel olarak zarar veren davranış olarak açıklamaktadır (Yetim 2000,187).

Sporda salırganlık bir boşalma vasıtasıdır. Bir başka ifadeyle spor, salırgan dürtülerin boşalmasına olanak vermektedir. Bu görüş elbette salırganlık ipuçları taşıyan futbol, basketbol, voleybol, gibi sporlar için doğrudur. Ama salırganlık ipuçları taşımayan yüzme, atletizm, jimnastik, buz pateni gibi sporların izlenmesinde şiddetle ilgili olaylara rastlanmamaktadır (Kuru, 2000,:135).

Futbol seyircisinde gözlemlenen salırganlık türlerini şöyle sınırlayıp sınıflandırabiliriz;

- Ödünleyici salırganlık
- Öç alıcı salırganlık
- Tepkisel salırganlık

Ödünleyici Saldırıcılık; İnsan bazı nedenlerden dolayı istediği şeyleri gerçekleştiremiyorsa kendini güçsüz hisseder, acı çeker; güçsüzlüğün yarattığı bu acı insanca dengenin bozulmasından, insanın eyleme geçme yetisini onarmaya çalışmasından, kendini tamamen güçsüz hissetmek istememesinden doğar. Bundan dolayı güçlü gördüğü bir kişi veya toplulukla özdeşleşir. Özdeşleştiği grubun başarısını kendi başarısı gibi kabul eder ve onlar gibi davranır. Ödünleyici şiddet güçsüzlükten doğan, güçsüzlüğü ödünleyen bir şiddet türüdür.

Öç Alıcı Saldırıcılık; Öç alıcı saldırıcılık, daha önce bir kişinin veya kişilerin bize yapmış olduğu davranış şekline incinmemiz ya da öyle algılamamızdan dolayı, bu durumu kabullenemeyip, bu kişi veya kişilere kin besleyerek daha önce onların yapmış olduğu davranış şekline benzer davranışlar göstererek ya da onları incitebilecek davranışlarda bulunarak içimizde biriken öç alma duygularının boşalmasıdır.

Tepkisel Saldırıcılık; Tepkisel saldırıcılık başka bir şekilde de engellemelerden ortaya çıkar, İnsanlar isteklerini ya da gereksinimlerini karşılayamadıkları zaman kendilerini engellenmiş hissederler. Engellendiğini hissettikleri zaman amaçlarına ulaşmak içinde saldırıcılık davranışlar gösterirler (Fromm, 2000).

Kamus-i Turki'ye bakıldığında, şiddet; serlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma anlamına geçiyor. "Şedid" ise sert, katı ve şiddetli demek. "Şedat" da serlik ve kızgınlığıyla tanınan ünlü eski Yemen hükümdarının adıdır. Yabancı dillerde, örneğin Fransızca'da, şiddet (violence); bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi, zorlama saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak tanımlanıyor (Ünsal, 1996, :29-36).

Şiddet; bir hareketin bir kuvvetin veya gücün değerlendirilmesi, sert hareket etmek, sert davranmak, kaba kuvvete başvurmak şeklinde tanımlanmıştır (Acet, 2001).

Şiddet sözcüğü genel anlamda, aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini kaba ve sert davranışı, eylemi nitelendirir. Şiddet özel olarak saldırıcılık davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, ferde ve topluma zarar eylemlerini kapsar (Yetim, 2000, :187).

Şiddet, şiddet eğilimli kişiliklerin gelişiminde rol oynayan etkenlerin harekete geçmesi olarak da tanımlanabilir. Yapılan araştırmalarda, şiddeti besleyen en önemli faktörleri üç noktada toplanmaktadır. Bunlardan birincisi aile ve çevre, ikincisi eğitim seviyesi ve üçüncüsü ve beklide en önemlisi medyadır. Kişilik gelişiminde önemli etkilere sahip bu kurum ve araçların şiddete yönelik tutum ve davranışların, dünya görüşlerinin ve hayata bakış tarzlarının gelişiminde önemli bir etkiye sahip olduğuna şüphe yoktur. Tıpkı spor alanında, din alanında ve siyasi alanda yaşanan şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasında rol oynayan fanatik eğilimlerin gelişiminde oynadığı rol gibi (Ayan, 2006, :1999).

Günümüz futbolunda insanların, hayatın her alanında olduğu gibi, kazanma ve kaybetme mantığı içerisinde yetiştirilmeleri, futbolda; "kazanmanın her şey olduğu" ve "kazanmak için her yolun geçerli olduğu" anlayışını hakim kılmaktadır. Bu anlayışla, şiddet ve fair-play'in anlam ve önemi konusunda eğitim eksikliği ve yeterli sağduyunun sağlanamayışı, başarıya giden yolda her türlü girişimi (şike, doping, şiddet v.b) doğal saymaktadır.

Sportif müsabakaların (özellikle futbol) üstlendiği misyonlardan biriside müsabakalar kullanılarak kişi veya toplumların kendilerini ifade ettikleri, seslerini duyurabildikleri, kızgınlıklarını veya sevinçlerini çatışmaya dönüştürdükleri alanlar olmasıdır (Cengiz, 2004, :51-54).

Bu çatışmalarda görünür neden bir gol, bir tezahürat şekli, maç çıkışı bir gerginlik olurken bunların gerisinde uluslararası çekişmeler, din, mezhep farklılıkları, yöresel problemler ve çekişmeler de olabilmektedir. Neticede kitle hareketi halini alan olaylar insanlık tarihinde önemli bir yer tutmaktadır (Erkal ve ark.1998, :147-171).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı betimsel bir yaklaşımla Kırşehir Spor futbol takımı taraftarlarının saldırıcılık davranışları hakkındaki görüşlerini tespit etmektir. Araştırmada Kırşehir ilindeki futbol seyircilerinin saldırıcılık davranışları hakkındaki görüşleri ile yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim düzeyi, mesleği, gibi değişkenler açısından bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Ayrıca Kırşehir ili futbol seyircilerinin saldırıcılık davranışlar göstermelerine etki eden faktörler incelenerek, bilimsel veriler ışığında tartışılarak yorumlanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda araştırmada aşağıdaki problemler test edilmiş ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda bulgular kısmı yorumlanmıştır. Araştırmadaki test edilmeye çalışılan problemler şunlardır:

1. Seyircilerin, cinsiyet ile müsabaka öncesi, esnasında ve sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmadıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Seyircilerin, yaş seviyeleri ile müsabaka öncesi, esnasında ve sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmadıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Seyircilerin, meslek bilgileri müsabaka öncesi, esnasında ve sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmadıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Seyircilerin, öğrenim düzeyleri ile müsabaka öncesi, esnasında ve sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmadıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Seyircilerin, aylık ortalama gelirleri ile müsabaka öncesi, esnasında ve sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmadıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Seyircilerin, mutlu bir çocukluk ve gençlik dönemi geçirmeleri ile müsabaka öncesi, esnasında ve sonrasında saldırganlık davranışlarını göstermeleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Seyircilerin spor müsabakalarını grup veya yalnız olarak izlemeleri onların saldırganlık davranışlarına katılıp katılmama durumlarını etkilemekte midir?
8. Seyircilerin spor alanlarındaki şiddet ve saldırganlık davranışları ile ilgili görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, genel tarama modellerinden olan tekil tarama modelinden yararlanılmıştır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü yada ondan alınacak bir grup, örnek yada örnekleme üzerinde yapılan tarama modelleridir. Bu tür yaklaşımda ilgilenilen olay madde, birey, grup, konu vb. birim ve duruma ait değişkenler, ayrı ayrı betimlenmeye (tanımlanmaya) çalışılır. Bu betimleme, geçmiş ya da şimdiki zamanla sınırlı olabileceği gibi, zamanın bir fonksiyonu olarak gelişimsel de olabilir. Olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlenmeye, açıklamaya çalışan çalışmalar betimsel çalışmalardır (Karasar, 1991; Kaptan, 1993). Araştırmanın, durumlar arasındaki etkileşim konusunda görüşlerin neler olduğu ve bunlar arasında bir ilişkinin olup olmadığı temeline dayanması, araştırmada betimsel yönteminin kullanılmasını gerektirmektedir. Betimsel çalışmalarda mevcut olan durum belirlemek istendiğinden, bu tür çalışmalar genellikle doğal ortamda yapılmaktadır. Betimsel çalışmalarda kullanılan teknikler, çalışmanın adını da değiştirmektedir. Bunlar anket survey, mülakat survey, gözlem survey gibi isimler almaktadır (Kaptan, 1993). Bu araştırmada veriler anket survey yoluyla elde edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmada sınırlandırılmış evren kullanılmaktadır. Buna çalışma evreni de denilmektedir (Arseven, 1993). Bu çalışmanın evreni Kırşehir il merkez ve ilçelerinde bulunan futbol seyircileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, Kırşehir Spor ile Tokat Spor arasında 15.02.2007 tarihinde oynanan maçta müsabakayı izleyen 1455 seyirciden rastgele seçilen 481 Kırşehir spor seyircisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı ve Hazırlanması

Seyircilerin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada uzmanlar yardımıyla geliştirilen ve üç boyuttan oluşan anket formu ölçme aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formunun hazırlanmasında aşağıdaki işlem sırası gerçekleştirilmiştir.

1. Veri toplama aracının geliştirilmesinde başlamadan önce konu ile ilgili araştırmalar taranmış ve benzer anketler incelenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda anket formunun geliştirilmesine geçilmiş ve kuramsal çerçeve dikkate alınarak spor alanlarındaki saldırganlık davranışlarının sebeplerini açığa çıkaracak şekilde anket maddeleri oluşturulmuştur. Geliştirilen anket üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde kişisel bulgular ile ilgili maddeler (12 madde), ikinci bölümde çalışma grubunda bireylerin, spor alanlarındaki şiddet ve saldırganlık ile ilgili maddeler (5 madde) ve üçüncü bölümde ise saldırganlık davranışlarının sebepleri ve çözüm önerileri ile ilgili üçlü likert halinde hazırlanan maddeler (6 madde) yer almaktadır.

2. Hazırlanan anket formu tez danışmanı ve ilgili uzmanlar tarafından incelenmiş ve anket maddeleri uzmanların görüşleri doğrultusunda tekrar düzenlenmiştir.

3. Bu şekilde oluşturulan anket formu çalışma grubuna uygulanmadan önce anlaşılmayan maddeleri belirlemek ve gerekli düzenlemeleri yapabilmek için örnekleme bulunmayan 120 seyirciye uygulanmış ve elde edilen veriler, Cronbach Alpha Güvenirlilik Analizi ile değerlendirilmiştir. Bu analizde doğru yapılan sorular dikkate alınmış, yanlış cevaplanan veya cevaplanmayan maddeler analiz dışı bırakılmıştır. Anket formunda yer alan sorulara, yapılan analiz sonucunda Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.76 olarak bulunmuştur.

4. Veri toplama aracı son şeklini aldıktan sonra tez danışmanı ve uzmanların onayı alınarak uygulamada kullanılabilir hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Veri toplama aracı ile elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 11.0 (Statistical Package For Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Seyircilerin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesinde frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (SS) değerleri belirlenerek bulgular kısmı oluşturulmuştur. Ayrıca seyircilerin saldırganlık davranışları ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde One-Way ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) ve t testi analiz sonuçlarından yararlanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda anlamlı farkın kaynağının belirlenebilmesi için ise Scheffe testi yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Çalışma Grubunda Bireylerin, Spor Alanlarındaki Şiddet ve Saldırganlık İle İlgili Maddelere Verdikleri Cevaplar İlgili Bulgular

Çalışma grubunda bulunan seyircilerin cinsiyet, yaş, meslek, öğrenim düzeyi, aylık ortalama gelir ve medeni durum boyutlarında yüzde (%) frekans dağılımları (f) değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubunda bulunan seyircilerin cinsiyet, yaş, meslek, öğrenim düzeyi, aylık ortalama gelir ve medeni durum boyutlarına ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) dağılımları

Veri Kaynağı	Seyirciler		
	f	%	
Cinsiyet	Bayan	51	10,6
	Erkek	430	89,4
Yaş Seviyeleri	18'den küçük	37	7,7
	19-25	177	36,8
	26-32	91	18,9
	33-39	89	18,5
	40-45	47	9,8
	45 – üstü	40	8,3
Meslek Bilgileri	İşçi	76	15,8
	Memur	115	23,9
	Emekli	34	7,1
	Serbest meslek	74	15,4
	İşsiz	33	6,9
Öğrenim Düzeyi	Öğrenci	149	31,0
	İlkokul	31	6,4
	Ortaokul	53	11,0
	Lise	174	36,2
Aylık Ortalama Gelir	Üniversite	223	46,4
	350-700 YTL	246	51,1
	701-1050 YTL	121	25,2
	1051-1400 YTL	80	16,6
Medeni Durum	1401-1750 YTL	34	7,1
	Evli	235	48,9
	Bekar	246	51,1
	Toplam	481	100,0

Tablo 1 incelendiğinde örnekleme oluşturan kişilerin cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde toplam 481 kişiden 430 (% 89,4)'ünün erkek, 51 (%10,6)'inin ise bayanların; yaş seviyelerine göre dağılımları incelendiğinde ise toplam 481 kişiden 37 (%7,7)'sinin 18 ve daha küçük, 177 (%36,8)'sinin 19-25 yaş, 91 (%18,9)'inin 26-32 yaş, 89 (%18,5)'unun 33-39 yaş, 47 (%9,8)'sinin 40-45 yaş, 40 (%8,3)'inin 40 ve üstü yaşlarda olduğu görülmektedir.

Ayrıca meslek bilgilerine göre dağılımları incelendiğinde toplam 481 kişiden 76 (%15,8)'sının işçi, 115 (%23,9)'inin memur, 34 (%7,1)'unun emekli, 74 (%15,4)'ünün serbest meslek, 33 (%6,9)'inin işsiz ve 149 (%31,0)'unun öğrencilerden oluşmaktadır. Örnekleme oluşturan kişilerin öğrenim düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde 28 (%5,8)'inin ilkokul, 53 (%11,0)'ünün ortaokul, 174 (%36,2)'inin lise ve 223 (%46,4)'inin üniversite öğrenim yaptığı görülmektedir. Aylık ortalama gelirine göre dağılımları incelendiğinde 246 (%51,1)'sının 350-700 YTL, 121 (%25,2)'inin 701-1050 YTL, 80 (%16,6)'unun 1051-1400 YTL ve 34 (%7,1)'unun 1401-1750 YTL olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Çalışma grubunda bulunan seyircilerin spor ile ilgili kişisel bilgilerine ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) dağılımları

	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
Aktif spor ile uğraşıyor musunuz veya uğraştınız mı?	329	68,4	-	-	152	31,6
Spor derneklerine üye misiniz?	91	18,9	-	-	390	81,1
Mutlu bir çocukluk ve gençlik dönemi geçirdiğime inanıyorum.	62	12,9	126	26,2	293	60,9
Spor medyasını düzenli takip ediyor musunuz?	384	79,8	-	-	97	20,2
Spor müsabakalarına sürekli gidiyor musunuz?	313	65,1	-	-	168	34,9

Tablo 2 incelendiğinde örnekleme oluşturan seyircilerin çoğunluğunun (n=329; %68,4) spor ile görülmektedir. Buna rağmen sadece seyircilerin 91'i (%18,9) herhangi bir spor derneğine üyedir. Seyircilerin 384 (%79,8)'ünün spor medyasını düzenli takip ederken; 313 (%65,1)'ünün spor müsabakalarına sürekli gittikleri belirlenmiştir. Çalışma grubundaki seyircilerin "Mutlu bir çocukluk ve gençlik dönemi geçirdiğime inanıyorum" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde ise 293 (%60,9)'inin hayır cevabı verdikleri görülmektedir.

Çalışma örnekleminde bulunan bireylerin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkında görüşleri ile ilgili yüzde (%) frekans dağılımları (f) aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 3. Örneklemden Bireylerin "Spor Müsabakalarına Gitme Sebebiniz Nedir?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Frekans Dağılımları

Spor müsabakalarına gitme sebebiniz nedir?	f	%
Deşarj olma ve rahatlama	68	14,1
Boş zamanlarımı değerlendirme	90	18,7
Takımın içinde tanıdıklarımın olması	22	4,6
Takımımı izleyip destek verme	141	29,3
İlgimin olması	160	33,3
Toplam	481	100,0

Tablo 3 incelendiğinde çalışma grubundaki seyircilerin "Spor müsabakalarına gitme sebebiniz nedir?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; 68 (%14,1)'inin deşarj olma ve rahatlama, 90 (%18,7)'inin boş zamanlarımı değerlendirme, 22 (%4,6)'sinin takımın içinde tanıdıklarımın olması, 141 (%29,3)'inin takımımı izleyip destek verme ve 160 (%33,3)'inin ilgimin olması cevabını verdikleri görülmektedir. Genel olarak seyircilerin takımlarına destek vermek ve futbola ilgilerinin olmasından dolayı müsabakalara gittikleri görülmüştür.

Tablo 4. Örneklemden bireylerin "Sizi müsabakalarda en çok tahrik eden unsur nedir?" sorusuna verdikleri cevapların yüzde frekans dağılımları

Sizi müsabakalarda en çok tahrik eden unsur nedir?	f	%
Hakem	131	27,2
Rakip seyirci	87	18,1
Takımın kötü oynaması	175	36,4
Rakip futbolcular	35	7,3
Kendi futbolcularımın olumsuz davranışları	51	10,6

Diğer	2	0,4
Toplam	481	100,0

Tablo 4 incelendiğinde çalışma grubundaki seyircilerin “Sizi müsabakalarda en çok tahrik eden unsur nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; 131 (%27,2)’sinin hakem, 87 (%18,1)’inin rakip seyirci, 175 (%36,4)’inin takımın kötü oynaması, 35 (%7,3)’inin rakip futbolcular, 51 (%10,6)’inin kendi futbolcularının olumsuz davranışları ve 2 (%0,4)’sinin de diğer unsurların tahrik ettikleri cevabını verdikleri görülmektedir. Seyirciler daha çok hakemin kötü maç yönetimi ve takımlarının kötü oynamasından dolayı tahrik olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5. Örneklemdeki bireylerin “Müsabaka öncesi, esnası ve sonrasında saldırganlık olaylarına katıldınız mı?” sorusuna verdikleri cevapların yüzde frekans dağılımları

<i>Müsabaka öncesi, esnası ve sonrasında saldırganlık olaylarına katıldınız mı?</i>	f	%
Evet	80	16,6
Hayır	401	83,4
Toplam	481	100,0

Tablo 5 incelendiğinde örnekleme oluşturan seyircilerin “Müsabaka öncesi, esnası ve sonrasında saldırganlık olaylarına katıldınız mı?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; 80 (%16,6)’sinin evet saldırganlık olaylarına katıldım ve 401 (%83,4)’ünün ise hayır saldırganlık olaylarına katılmadım cevabını verdikleri görülmektedir.

Seyircilerden müsabaka öncesi, esnası ve sonrasında saldırganlık olaylarına katılanların hangi saldırganlık olaylarına katıldıkları ile ilgili bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Örneklemde saldırganlık olaylarına katılan bireylerin, katıldıkları saldırganlık olaylarına ait yüzde frekans dağılımları

<i>Aşağıdaki saldırganlık olaylarından hangilerine katıldınız?</i>	f	%
Küfür ve sözlü saldırı	46	57,5
Tribünlere zarar verme	5	6,2
Saha içine yabancı madde atma	15	18,8
Kavga ve fiili saldırı	14	17,5
Toplam	80	100,0

Tablo 6 incelendiğinde çalışma grubundaki seyircilerin saldırganlık olaylarına katılan bireylerin 46 (%57,5)’sının küfür ve sözlü saldırı, 5 (%6,2)’inin tribünlere zarar verme, 15 (%18,8)’inin saha içine yabancı madde atma ve 14 (%17,5)’ünün kavga ve fiili saldırı olaylarına katılmaktadırlar. Futbol seyircilerinin daha çok küfür ve sözlü saldırı şeklinde saldırganlık davranışları sergiledikleri anlaşılmıştır.

Tablo 7. Çalışma Grubundaki bireylerin “Seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olan referans grubu sizce hangisidir?” sorusuna verdikleri cevapların yüzde frekans dağılımları

<i>Seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olan referans grubu sizce hangisidir?</i>	f	%
Spor medyası	86	17,9
Rakip seyirci	163	33,9
Antrenör	13	2,7
Futbolcu	74	15,4
Yönetici	13	2,7
Güvenlik güçleri	13	2,7
Hakem	111	23,1
Futbol federasyonu	8	1,7
Toplam	481	100,0

Tablo 7 incelendiğinde çalışma grubundaki seyircilerin “Seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olan referans grubu sizce hangisidir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; 86 (%17,9)’sının spor medyası, 163 (%33,9)’ünün rakip seyirci, 13 (%4,6)’ünün antrenör, 74 (%15,4)’ünün futbolcu, 13(%2,7)’ünün yönetici, 13(%2,7)’ünün güvenlik güçleri, 111 (%23,1)’inin hakem ve 8 (%1,7)’inin de futbol federasyonu cevabı verdikleri görülmektedir. Seyircilerin saldırganlık davranışlarını sergilemelerine etken olan referans grupları arasında ağırlıklı olarak rakip seyirci ve hakemi göstermişlerdir.

Tablo 8. Çalışma Grubundaki bireylerin “*Spor müsabakalarını grup olarak mı, yalnız mı izlemeyi tercih edersiniz?*” sorusuna verdikleri cevapların yüzde frekans dağılımları

<i>Spor müsabakalarını grup olarak mı, yalnız mı izlemeyi tercih edersiniz?</i>	f	%
Yalnız izlemeyi tercih ederim	74	15,4
Grup olarak izlemeyi tercih ederim	193	40,1
Fark etmez	214	44,5
Toplam	481	100,0

Tablo 8 incelendiğinde örnekleme oluşturan seyircilerin “*Spor müsabakalarını grup olarak mı, yalnız mı izlemeyi tercih edersiniz?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; 74 (%15,4)’ünün yalnız izlemeyi tercih ettiği, 193 (%40,1)’ünün grup olarak izlemeyi tercih ettiği ve 214 (%44,5) ’ünün bu durumun fark etmeyeceğini söyledikleri görülmektedir.

Çalışma grubunda bireylerin, spor alanlarındaki şiddet ve saldırganlık ile ilgili likert tipi maddelere verdikleri cevaplar ilgili bulgular Tablo 9’ da yer almaktadır.

Tablo 9. Çalışma Grubunda Bireylerin, Spor Alanlarındaki Şiddet ve Saldırganlık İle İlgili Maddelere Verdikleri Cevaplar İlgili Bulgular

	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
Çocukluk ve gençlik dönemin de ailelerin çocuklara karşı tutumları saldırganlığı etkiler mi?	213	44,3	88	18,2	180	37,5
Müsabakalarda bayan seyircilerin olması saldırganlık davranışları azaltır mı?	186	38,7	116	24,1	179	37,2
Medyada spor camiasının (hakem, spor, antrenör vs.) fazla eleştirilmesi saldırgan davranışların gösterilmesini etkiler mi?	284	59,0	157	32,6	40	8,3
Sporda saldırganlık ve şiddet olaylarını önlemeye yönelik yürürlükteki bulunan yasaları bilirim	123	25,6	207	43,0	151	31,4
Medya sporda saldırganlık ve şiddeti önlemeye yönelik yasa hakkında toplumu yeterince bilgilendiriyor mu?	82	17,0	131	27,2	268	55,7
Spor müsabakalarında saldırganlık davranışlarını gösteren kişilerin ağır ceza almaları spor alanlarındaki saldırganlık davranışlarının azalmasını sağlar mı?	318	66,1	128	26,6	35	7,3

Tablo 9 incelendiğinde seyircilerin çocukluk ve gençlik dönemin de ailelerin çocuklara karşı tutumları saldırganlığı etkilediği (n=213; %44,3); medyada spor camiasının (hakem, spor, antrenör vs.) fazla eleştirilmesinin saldırgan davranışların gösterilmesini etkilediği (n=284; %59,0) yönünde görüş birliğindedirler. Ayrıca çalışma grubundaki seyircilerin büyük çoğunluğunun sporda saldırganlık ve şiddet olaylarını önlemeye yönelik yürürlükteki bulunan yasaları bilmediklerini (n= 151; %31,4) ve seyircilerin büyük çoğunluğu medyanın toplumu yeterince saldırganlık ve şiddet ile ilgili yasalar hakkında bilgilendirmediği (n=268;%55,7) görüşündedirler. Ancak seyirciler spor müsabakalarında saldırganlık davranışlarını gösteren kişilerin ağır ceza almaları spor alanlarındaki saldırganlık davranışlarının azalmasını sağlayacağı (n=318;%66,1) yönünde görüş bildirmişlerdir.

Çalışma Grubunda Seyircilerin, Spor Alanlardaki Saldırganlık Davranışları İle Bağımsız Değişkenler Arasındaki İlişki İle İlgili Bulgular

Tablo 10. Çalışma Grubunda Seyircilerin, Cinsiyet, Sporla Uğraşma ve Saldırganlık Olayına Katılma Durumları İle Spor Alanlardaki Saldırganlık Davranışlarına İlişkin T-Testi İle İlgili Bulgular

	N	\bar{X}	ss	t	p	
Cinsiyet	Erkek	430	1,18	,387	2,997	,003
	Bayan	51	1,01	,140		
Sporla uğraşma durumu	Hayır	152	1,17	,377	,189	,850
	Evet	329	1,16	,371		
Saldırganlık olayına katılma durumu	Evet	80	1,70	,769	-3,174	,002
	Hayır	401	1,99	,741		

Tablo 10 incelendiğinde örneklemdaki erkek seyircilerin müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına katılma ortalamalarının ($\bar{X}=1,18$), bayan seyircilerin ortalamalarından ($\bar{X}=1,01$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu ortalamalar arasındaki fark incelendiğinde erkek seyirciler lehine istatistiksel olarak anlamlılığın olduğu görülmektedir ($t=2,997$; $p<.05$). Ayrıca sporla uğraşan seyircilerin saldırganlık olaylarına katılma ortalamalarının ($\bar{X}=1,17$), sporla uğraşmayan seyircilerin ortalamalarından ($\bar{X}=1,16$) yüksek olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu fark incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($t=0,186$; $p>.05$).

Çalışma grubundaki seyircilerin müsabaka öncesi, esnasında ve sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmama durumları ile sporda saldırganlık ve şiddet olaylarını önlemeye yönelik yürürlükte bulunan yasalara bilme durumları incelendiğinde; saldırganlık olaylarında bulunmayan seyircilerin ortalamalarının ($\bar{X}=1,99$), saldırganlık olaylarına katılanların ortalamalarından ($\bar{X}=1,70$) yüksek olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu fark incelendiğinde istatistiksel olarak saldırganlık davranışlarında bulunmayan seyirciler lehine anlamlı bir farklılık vardır ($t=-3,174$; $p<.05$).

Tablo 11. Çalışma Grubundaki Seyircilerin Yaş, Meslek Bilgileri, Öğrenim Düzeyleri, Gelir Düzeyleri, Spor Müsabakalarını İzleme ve Mutlu Bir Çocukluk Geçirip Geçirmeme Durumları İle Müsabaka Öncesi, Esnasında veya Sonrasında Saldırganlık Olaylarına Katılıp Katılmadıklarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Sonuçları						
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F değeri	p
Yaş İle Müsabaka Öncesi, Esnasında veya Sonrasında Saldırganlık Olaylarına Katılıp-Katılmama	Gruplar arası	,181	5	,036	,259	,935
	Gruplar içi	66,513	475	,140		
	Toplam	66,694	480			
Meslek Bilgileri İle Müsabaka Öncesi, Esnasında veya Sonrasında Saldırganlık Olaylarına Katılıp Katılmama	Gruplar arası	1,652	5	,330	2,413	,035
	Gruplar içi	65,042	475	,137		
	Toplam	66,694	480			
Öğrenim Düzeyleri İle Müsabaka Öncesi, Esnasında veya Sonrasında Saldırganlık Olaylarına Katılıp Katılmama	Gruplar arası	,522	3	,174	1,254	,290
	Gruplar içi	66,172	477	,139		
	Toplam	66,694	480			
Gelir düzeyleri İle Müsabaka Öncesi, Esnasında veya Sonrasında Saldırganlık Olaylarına Katılıp Katılmama	Gruplar arası	,465	3	,155	1,117	,342
	Gruplar içi	66,229	477	,139		
	Toplam	66,694	480			
Spor müsabakalarını grup veya yalnız olarak izlemeleri İle Müsabaka Öncesi, Esnasında veya Sonrasında Saldırganlık Olaylarına Katılıp Katılmama	Gruplar arası	1,605	2	,802	5,892	,003
	Gruplar içi	65,090	478	,136		
	Toplam	66,694	480			
Mutlu Bir Çocukluk Ve Gençlik Dönemi Geçirmeleri İle Müsabaka Öncesi, Esnasında veya Sonrasında Saldırganlık Olaylarına Katılıp Katılmama	Gruplar arası	1,117	2	,558	4,070	,018
	Gruplar içi	65,578	478	,137		
	Toplam	66,694	480			

Tablo 11 incelendiğinde seyircilerin yaş seviyeleri ($F=0,259$; $p>.05$), öğrenim düzeyleri ($F=1,254$; $p>.05$) ve gelir düzeyleri ($F=2,769$; $p>.05$) ile müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Seyircilerin meslek bilgileri ile müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmadıklarına arasında elde edilen F değeri (2,413) istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .05$). Müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmama durumları seyircilerin meslek gruplarına göre değişmektedir. Anlamlı farkın hangi meslek grupları arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Scheffe testine göre; işçi ($\bar{X} = 1,19$) ile memur ($\bar{X} = 1,06$) ($.02 < .05$), serbest meslek ($\bar{X} = 1,22$) ile memur ($\bar{X} = 1,06$) ($.02 < .05$), işsiz ($\bar{X} = 1,24$) ile memur ($\bar{X} = 1,06$) ($.004 < .05$) ve öğrenci ($\bar{X} = 1,17$) ile memur ($\bar{X} = 1,06$) ($.023 < .05$) meslek grupları arasında birinciler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Seyircilerin spor müsabakalarını grup veya yalnız olarak izlemeleri ($F = 5,892$; $p < .05$) ve mutlu bir çocukluk ve gençlik dönemi geçirmeleri ($F = 4,070$; $p < .05$) ile müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmama durumlarına arasında istatistiksel olarak anlamlıdır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma bulguları sonucunda çalışma grubunda bulunan seyircilerin büyük çoğunluğunun spor medyasını düzenli olarak takip ettikleri ve yüksek düzeyde spor müsabakalarına sürekli gittikleri belirlenmiştir. Seyirciler spor müsabakalarına giderlerken ise çoğunlukla takımını izleyip destek vermek ve spor müsabakalarına ilgili olmalarını gitme nedeni göstermektedirler. Seyircilerin büyük bir çoğunluğu spor müsabakalarında saldırganlık olaylarına katılmadıklarını belirtmişlerdir. Çalışma grubunda saldırganlık olaylarına katılan seyirciler ise spor müsabakalarında en fazla oranla küfür ve sözlü saldırı olaylarına daha sonrada saha içine yabancı madde atma olaylarına katılmaktadırlar. Şahin (2003)'in yaptığı çalışmada "Hakem yanlış karar verince nasıl tepki gösteriyorsunuz" sorusuna seyircilerin %42'si küfür ediyorum cevabını vermişlerdir. Bu sonuç araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Seyirciler spor medyasının, rakip seyircilerin ve hakemlerin seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olduğu görüşündedirler. Bununla birlikte spor müsabakalarında seyircileri tahrik eden unsurların başında takımın kötü oynaması ve hakem davranışları da gelmektedir. Özmaden (2000)' in yaptığı çalışmada da seyircileri saldırganlığa teşvik eden faktörlerin ilk üç sırasında rakip seyirci, hakem ve spor medyası yer almaktadır. Gültekin ve ark.(2000)'nin futbol sahalarında şiddeti ve emniyet güçlerinin tutumlarını araştırdıkları çalışmalarında seyirci saldırganlığının sebebi olarak hakemler ve rakip seyirciler gösterilmektedir.

Seyirciler, çocukluk ve gençlik döneminde ailelerin çocuklara karşı tutumları saldırganlığı etkilediği ve saldırganlık eğilimlerinde önemli olduğu yönünde görüşündedirler. Nitekim, seyircilerin mutlu bir çocukluk ve gençlik dönemi geçirmeleri ile müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmama durumları incelendiğinde seyircilerin mutlu bir çocukluk ve gençlik dönemi geçirip geçirmemeleri arasında anlamlı fark vardır (Tablo 11). Bu sonuç da seyircilerin mutlu bir çocukluk ve gençlik dönemi geçirmemeleri onların müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına katılma durumlarını etkilediğini göstermektedir.

Seyircilerin "Müsabakalarda bayan seyircilerin olması saldırganlık davranışlarını azaltır mı?" sorusuna verdikleri cevaplarda incelediğinde bayan seyircilerin müsabakalarda olması seyircilerin kısmen de olsa saldırganlık davranışlarını etkileyeceği görüşündedirler. Şahin (2003)' in yaptığı çalışmada "Bayanların maça gelmeleri küfür olayını azaltır mı" sorusuna seyirciler % 66 oranında azaltır cevabını vermişlerdir.

Seyircilerin büyük çoğunluğunun sporda saldırganlık ve şiddet olaylarını önlemeye yönelik yürürlükte bulunan yasaları bilmediği ve medyanın toplumu yeterince saldırganlık ve şiddet ile ilgili yasalar hakkında bilgilendirmediği görüşündedirler. Bununla birlikte spor müsabakalarında saldırganlık davranışlarını gösteren kişilerin ağır ceza almaları spor alanlarındaki saldırganlık davranışlarının azalmasını sağlayacağını belirtmişlerdir. Nitekim seyircilerin müsabaka öncesi, esnasında ve sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmama durumları ile sporda saldırganlık ve şiddet olaylarını önlemeye yönelik yürürlükte bulunan yasaları bilme durumları incelendiğinde seyircilerin müsabaka öncesi, esnasında ve sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmama durumları arasında anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir (Tablo 11). Bu bulgu sporda saldırganlık ve şiddet olaylarını önlemeye yönelik yürürlükte bulunan yasaları bilme durumunun saldırganlık davranışlarına katılmama durumunu etkilediğini göstermektedir. Yani saldırganlık davranışında bulunmayan seyirciler yürürlükte bulunan yasalarla haberdardır.

Seyirciler medyada spor camiasının (hakem, spor, antrenör vs.) fazla eleştirilmesi saldırgan davranışları etkileyeceğini belirtmişlerdir. Bu sonuç medyada sunulan programlardaki eleştiriler seyirciler üzerinde

saldırganlık olaylarının artmasını sağladığı sonucuna varılabilir. Rona(2003)'nın, Ankara, İstanbul, İzmir,ve Trabzon illerinde oynanan müsabakalarda şiddet olaylarına karışmış ve polis kayıtlarına geçmiş seyirciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada, araştırmaya katılan seyircilerin yarısından fazlası (%51,7), maçtan önce medyada çıkan haberlerin kendisini etkilediğini, (%33,3)'ünün ise bu haberlerden kısmen etkilendiklerini belirtmişlerdir. Talimciler (2003)'in yaptığı araştırmada medyanın tiraj ve reyting kaygısıyla seyirci saldırganlığını tetiklediğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Çalışma grubunda bulunan erkek seyirciler bayan seyircilere göre müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına katılma oranları fazladır. Seyircilerin aktif spor ile uğraşmaları, yaş seviyeleri, öğrenim düzeyleri ve gelir düzeyleri onların müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmama durumlarını etkilememektedir. Müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına katılıp katılmama durumları seyircilerin meslek gruplarına göre değişmektedir. Meslek grupları arasındaki işçi, serbest meslek, işsiz ve öğrencilerin memurlara göre müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına daha fazla katılmaktadırlar. Seyircilerin spor müsabakalarına grup olarak izlemeleri ve onların mutlu bir çocukluk ve gençlik dönemi geçirmemeleri onların müsabaka öncesi, esnasında veya sonrasında saldırganlık olaylarına katılma durumlarını da etkilemektedir.

ÖNERİLER

1. Spor medyasının kışkırtıcılıktan uzak, objektif yayın yapmaları ve izleyicileri sporda saldırganlık ve şiddeti önlemeye yönelik yasa hakkında bilgilendirmelidir.
2. Eğitim kurumlarında sporda şiddet ve saldırganlık konusu bütün yönleriyle işlenmelidir.
3. Aileler çocuk eğitimi konusunda bilgilendirilerek çocukların büyüme sürecinde ortaya çıkabilecek ve çocuğun mutsuzluğuna etki edecek faktörler ortadan kaldırılabilir.
4. Bayanlar müsabakalara gitmeye teşvik edilmeli.
5. İyi hakemler yetiştirilmeli, hakemlerde müsabakalara tam kapasite hazır olmalıdır.
6. Spor alanlarında, saldırgan hareketler de bulunan kişiler hukuki olarak cezalandırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acet, M. (2001). Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Arıkan, A. N. (2000). Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Sosyo-Kültürel Profili ve İzleyicilik Durumları Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Arseven, A.D. (1993). Alan Araştırma Yöntemi. Ankara: Gül Yayınevi.
- Ayan, S. (2006). Şiddet ve Fanatizm, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 2,s.199-200.
- Baldık, Ö. (Ekim 2002). Futbolun Kuşatıcılığı Altında, Zafer Dergisi, Sayı:310.
- Cengiz, R. (2004). Futbol Antrenörlerinin Saldırganlık Türleri Ve Şiddet Olaylarına Bakış Açılıarı, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Erkal, M. (1992). Sosyolojik Açından Spor, Geliştirilmiş 2. Baskı, İstanbul.
- Erkal, M., Baloğlu, E., Baloğlu, F. (1997). Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü, Der Yayınları, İstanbul.
- Erkal, M., Güven, Ö., Ayan, D. (1998). Sosyolojik Açından Spor, Der Yayınları, 3. Basım, İstanbul.
- Fişek, K. (18 Kasım 1997). İç Barışın Bütün Şartları Mevcut, Hürriyet Gazetesi.
- Froom, E. (2000). Sevginin ve Şiddetin Kaynağı, Çev: S. Budak, Öteki Matbaası, 7.Baskı, Ankara.
- Kaptan, Saim. (1993). Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri. Ankara: Tekışık Ofset.
- Karagözoğlu, C., Ay, M. S. (1999). Futbol Seyircisinde saldırganlık Eğilimleri: İstanbul Örneği, Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Yıl:6, Sayı:3, s.27-31.
- Karasar, Niyazi. (1991). Bilimsel Araştırma Teknikleri. Ankara: Sanem Matbaacılık, 4.Basım.
- Klose, A. (2001). "Televizyon Futbolu", Futbol ve Kültürü: Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler, 2.Baskı, Der.: R.Horak; W. Reiter; T.Bora, İletişim Yayınları, s.373-384, İstanbul.

- Kola, N. (23-29 Aralık 1995). Delikanlı Taraftar Ayağa Kalksın, Aksiyon Dergisi, Yıl:2, Sayı:55, s.24-29.
- Kuru, E. (2000). Sporda Psikoloji, Gazi Üniversitesi İletişim Basımevi, Ankara.
- Rona, M.Ş. (2003). Futbol Müsabakalarında Şiddet Olaylarına Karşı Adli Kayıtlara Geçen Seyircilerin Psiko-Sosyal Analizleri Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Saçaklı, M. (1994). Psikolojik ve Sosyolojik Açından Sporda Şiddet, Olimpik Akademi Dergisi, Yıl:1 Sayı:2, s.22-30.
- Saltık, Y. (2002), “Türkiye’de Taraftarlık Anlayışı ve Futbolda Holiganizm”,
- Şahin, M. (2003). Gaziantep Futbol Takımı Taraftarlarının Şiddet Ve Saldırganlık Olaylarına Bakış Açılarının Sosyolojik Ve Psikolojik Boyutu Üzerine Bir Araştırma, Gaziantep Spor Kulübü Eğitim Yayınları, Yayın No:6, Gaziantep.
- Taşğın, Ö. (2000). Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Profili, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Türk Sporunda Şiddet, Şike, Rüşvet Ve Haksız Rekabet İddialarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Anayasanın 98., İçtüzüğü’nün 104 Ve 105. Maddeleri Uyarınca Bir Meclis Araştırması Açılmasına İlişkin Önergeleri Ve (10/63, 113, 138, 179, 228) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyon Raporu: Ankara, (2003).
- Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi, Cogito Dergisi, Sayı:6-7, s.29-36.
- Yetim, A. A. (2000). Sosyoloji ve Spor, Topkar Matbaacılık, Ankara.
- Yüksel, H., Doğan, B., Moralı, S., ve Acar, M.F. (1998). Futbolda Şiddetin Toplumbilimsel Boyutları, Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi, Yıl:5, Sayı:1, s.22-26.
- <http://www.sporline.com/haberprnt.php?id=27&s=sporoscop>, 7 Ekim 2002.